

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE VID LTJ-FAKULTETEN

Landskapsarkitektprogrammet

15 hp

Parc de la Villette

Bulltoftaparken

Titel	Parc de la Villette - Bulltoftaparken
Undertitel	- en jämförelse av parkerna
Fakulteten för	Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Författare	CHARLOTTE FAJERSON
År	2009

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

Författare: Charlotte Fajerson

Titel: Parc de la Villette - Bulltoftaparken

Engelsk titel: Parc de la Villette – Bulltofta Park

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Huvudområde: Landskapsarkitektur

Nyckelord: Parc de la Villette, dekonstruktion, Bulltoftaparken, naturlig plantering, landscape urbanism

Handledare: Gunilla Lindholm

Examinator: Eva Kristensson

Kurskod: EX0379

Kurstitel: Skriva om landskap

Omfattning (hp): 15hp

Nivå och fördjupning: Grund C

Utgivningsort: Alnarp

Månad/ År: Juni, 2009

Serie:

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Omslagsfoto: Parc de la Villette, Sunna Pfeiffer

Bulltoftaparken, Charlotte Fajerson

Parc de la Villette / Bulltoftaparken

Sammandrag

I Malmö finns en stor park som anlades på 1980-talet och som heter Bulltoftaparken. Samtidigt i Paris anlades Parc de la Villette efter att man haft en tävling om parkens utseende och chefsarkitekt. Här någonstans började mina tankar att cirkulera runt det faktum att parkerna ser olika ut, men båda är anlagda från 1982 ungefär och framåt. Finns det några andra gemensamma nämnare från början? Hur såg deras tillkomst ut? Vad bidrog till utformningen av Parc de la Villette och vad bidrog till utformningen av Bulltoftaparken?

Genom att titta på historik, tillkomst, arkitekt och landskapsarkitekter, idéförslag och struktur, jämför jag parkerna och ser vad som skiljer dem åt och vad de har gemensamt. Parc de la Villette har sin utgångspunkt från dekonstruktionen och Bulltoftaparken sin från naturlika planteringar. Fram till anläggandet av parkerna har de inga gemensamma referenser, men idag kan man säga att de sammanstrålar i teorin landscape urbanism.

Nyckelord: Parc de la Villette, dekonstruktion, Bulltoftaparken, naturlig plantering, landscape urbanism

Abstract

In Malmö there is a large park, which was built in the 1980s and named Bulltofta Park. At the same time in Paris Parc de la Villette was built after a contest of the park's appearance and chief architect. Here somewhere started my thoughts around the fact that the parks look different, but both are constructed from about 1982 and onwards. Are there any other common denominators from the beginning? Why where the parks built? What contributed to the design of the Parc de la Villette and what contributed to the design of Bulltofta Park?

By looking at the history, creation, architects and landscape architects, idea and structure, and I make a comparison between the parks and see what divides them and what they have in common. Parc de la Villette is based from deconstruction and Bulltofta Park from natural plantings. Until the construction of the parks, they have no common references, but today you can say that they meet in the theory of landscape urbanism.

Key words: Parc de la Villette, deconstruction, Bulltofta Park, natural planting, landscape urbanism

Innehåll

<u>SAMMANDRAG</u>	<u>3</u>
<u>ABSTRACT</u>	<u>3</u>
<u>INNEHÅLL</u>	<u>4</u>
<u>FÖRORD</u>	<u>5</u>
<u>INLEDNING</u>	<u>5</u>
BAKGRUND	6
METOD	7
<u>STUDIE</u>	<u>10</u>
HISTORIK	10
TILLKOMST	12
ARKITEKT/LANDSKAPSARKITEKT	14
IDÉFÖRSLAG	14
STRUKTUR	16
SAMHÄLLSKONTEXT	18
BEGREPP	19
KOMMENTAR	21
<u>DISKUSSION</u>	<u>22</u>
SLUTSATS	26
<u>REFERENSER</u>	<u>27</u>
FIGURFÖRTECKNING	28

Förord

Tack!

- Till Gunilla för all positiv feedback, till och med en lördag.
- Till Sunna och Jenny som lät mig välja fritt bland deras bilder på Parc de la Villette.
- Till Johan som hjälpte mig att formulera mina frågor och därigenom hittade en bättre fokus.
- Eva på studentverkstaden som visade hur jag skulle strukturera mitt läsande och skrivande.
- Joakim, Frida, Susanne och Klara som läste och visade var jag var otydlig.

Inledning

I Malmö finns det ett rekreationsområde som heter Bulltoftaparken. Den har gröna öppna ytor och trädbeklädda ytor. Där finns promenadslingor på asfalt och uppstrampade gångar bland träden. Det finns även hundrastplats, källbacke och joggingslingor. Vissa områden har fått funktioner, andra inte. I Paris finns det en park som heter Parc de la Villette. Här finns det promenadstråk på asfalt och på stenbelagda gångar. Det finns gröna öppna ytor och visst finns det träd också, men kanske inte på samma sätt som i Malmö. Parken delas på mitten av Canal de l'Ourcq som är 40 m bred. Parc de la Villette domineras mycket av det byggda, här finns bland annat ett tekniskt museum, en konsertarena, en stor utställningshall och 26 stycken röda byggnationer (folies) med olika funktioner. Tillkomsten för dessa två parker skiljer sig åt men placeringen är någorlunda lika (utkanten av stad) och parkernas uppdrag att aktivera människor i alla åldrar delar de också. Det som också sammanbinder dem är tidpunkten för anläggandet, båda parkerna påbörjades i början av 1980-talet. Utöver det är de vitt skilda.

Bakgrund

I början av vår utbildning hösten 2006 hade Ann Bergsjö en bildvisning av tävlingsbidragen till Parc de la Villette i Paris 1982. Anledningen till bildvisningen var att vi skulle få se hur olika planscher kan se ut till en tävling och kanske få en uppfattning om hur lite/mycket man kan ta med till en bedömning. Intressant, men jag fick mig en rejäl tankeställare när det visade sig vara en arkitekt som vann och vars bidrag skulle ligga till grund för gestaltningen av Parc de la Villette.

Jag blev kvar i tankarna runt Villette och dess utformning. För mig är Parc de la Villette typiskt 1980-tal. Varför tycker jag det? Kunde jag använda parken som utgångspunkt och hitta det som man vill kalla för 80-tals stil? Jag började läsa om Parc de la Villette och konstaterade snabbt att det som hände på 1980-talet naturligtvis var en fortsättning på tankar som dykt upp mycket tidigare. Det var inte längre relevant att göra kopplingen till 1980-tal och dess stil. Jag hade tänkt att parken var en tydlig postmodernistisk skapelse utifrån high-tech konceptet med de röda byggnaderna utspridda i ett fast mönster över området. Inte många meningar om Parc de la Villette hann läsas innan det stod klart att parken inte refererar till varken postmodernism eller high-tech utan dekonstruktionen. Vad det nu innebar. I mitt sökande efter 1980-tals symbolism fick jag höra att Bulltoftaparken i Malmö anlades samtidigt. Självklart, tänkte jag, med sina naturlika planteringar är det också ett bidrag från 1980-talet. Jag började läsa lite om Bulltoftaparken och insåg tidigt att även denna var ju påverkad av tidigare tankar och inte alls en produkt av 1980-talet.

Här någonstans började mina tankar att cirkulera runt det faktum att parkerna ser olika ut, men båda är anlagda från 1982 ungefär och framåt. Finns det några gemensamma nämnare från början? Hur ser deras tillkomst ut? Vad bidrog till utformningen av Parc de la Villette och vad bidrog till utformningen av Bulltoftaparken?

Frågeställningar

Förtydligande av mina frågeställningar:

- Vad bidrog till utformningen av Parc de la Villette?
- Vad bidrog till utformningen av Bulltoftaparken?
- Har de gemensamma referenser?
- Varför anlades parkerna?
- Varför ser de så olika ut?

Metod

Hur kommer det sig att två parker med lika syfte har fått skilda utseenden? Genom att läsa vad som finns skrivet om dessa anläggningar försöker jag få en uppfattning om vad som ledde till att respektive förslagsställare kom fram till sitt resultat. Jag har fokuserat på platsernas utformning, tillkomst, struktur, platsens historik och lite om arkitekterna och samhällskontext. Det jag har läst är examensarbetet som ligger till grund för Bulltoftaparkens tillblivelse, några artiklar om Bulltoftaparken och en del av litteraturen som användes till examensarbetet om Bulltoftaparken. För Parc de la Villette finns det mer att hämta både i litteratur som i artiklar. Jag har valt att enbart använda mig av litteratur och artiklar. Min undersökning bottenar i varför två parker som borde vara påverkade av samma tidsanda ser olika ut.

I min studie har jag läst om platsernas historik, hur parkerna kom till och lite kort om upphovsmännen. Jag läste även om idéförslagen till parkerna och vilken struktur de skulle ha. Med dessa kriterier gör jag sedan en kort jämförelse parkerna emellan, efter varje avsnitt. Under rubriken Samhällskontext skriver jag om den påverkan som framförallt Parc de la Villette har haft på synen på landskapsarkitekturen. Dekonstruktion, naturlika planteringar och landscape urbanism förklaras under rubriken Begrepp.

Avgränsning

Vissa avgränsningar och beslut man tar tidigt i processen av uppsatsen påverkar naturligtvis resultatet. En del till godo, en del till uppsatsens nackdel. En resa till Paris var inte möjlig under uppsatstiden och därför valde jag att inte göra en platsanalys av parkerna. Med tanke på att jag inte hittade så mycket skrivet om Bulltoftaparken som jag hittade om Parc de la Villette, hade det inte skadat om jag gjort en platsanalys av Bulltoftaparken även om jag nu inte hade möjlighet att göra en av Parc de la Villette. Jag har valt att inte ta med hur parkerna fungerar i dag, utan uppsatsen baseras på litteraturstudier. I min sökning efter litteratur om Parc de la Villette uteslöt jag allt som inte var på svenska eller engelska.

Av den anledningen att det inte finns mycket skrivet om Bulltoftaparken borde jag ha intervjuat landskapsarkitekterna som ritade den för att kunna ge en bättre beskrivning av tillkomsten och av skaparnas bakgrund. Det blev tyvärr inte gjort. Här hade jag även kunnat få till en intressant jämförelse mellan landskapsarkitektutbildningen i slutet av 1970-talet och hur den ser ut nu. Ämnet hade kunnat flyta ut och försöka omfamna allt, eller åtminstone, mycket inom landskapsarkitektur.

Under arbetets gång har det blivit allt tydligare att den professionella inställningen till landskapsarkitektur är olika i Frankrike och Sverige. Till detta kunde jag ha stor hjälp av Carola Wingrens examensarbete för tiden sent 1970-tal till början på 1980-talet i Frankrike, både med hur utbildningen såg ut som den allmänna inställningen till landskapsarkitekturen bland landskapsarkitekterna. Tyvärr fann jag ingen litteratur som kunde stötta mig i ett resonemang om den svenska landskapsarkitekturen under samma tidsperiod och därför får uppsatsen sakna denna kanske viktiga del.

Källkritik

Carola Wingrens examensarbete "Genom ett franskt fönster – om fransk nutida landskapsgestaltung" gav många bra tips om vidare litteraturstudier, men de flesta finns bara på franska, jag har här förlitat mig på Carola Wingrens arbete.

För Bulltoftaparken har jag använt den litteratur och artikel som jag har funnit, men för Parc de la Villette, som det finns mycket mer om, har jag försökt hålla mig till litteratur som varit mest relevant och på svenska eller engelska. Det har även gällt artiklar.

Två böcker som jag använt får ses som primärkälla. Den ena är "Cinégramme folie Le Parc de la Villette" där Bernard Tschumi förklarar och analyserar allt han har ritat i parken. Den andra är "L'invention du Parc" som gavs ut av tävlingskommittén och består av en intervju med Bernard Tschumi och en presentation av en del av tävlingsbidragen. Det jag inte har hittat är den skrivna kritiken av det vinnande förslaget vid tävlingstidpunkten, men jag tror att den fördes till största delen på franska. I en del artiklar förstår jag att den har förekommit, man pratar om den som i tredje person, men jag har inte hittat någon källa.

Jag har även sökt efter en svensk diskussion eller analys angående Bulltoftaparkens tillkomst, men inte hittat något. Då det här var den första stora parken som skulle anläggas i Sverige på åtminstone 50 år, enligt mina beräkningar, borde någon offentlig diskussion ha uppstått angående till exempel utformning eller varför inte angående att uppdraget tillföll landskapsarkitektstuderande.

För att kunna förstå och beskriva dekonstruktion läste jag "Arkitekturens ismer" av Finn Werne och hittade samtidigt Fredrik Nilsson bearbetade examensuppsats inom arkitektur som handlade om dekonstruktion. Båda gav bra förklaringar till begreppet.

För förtydligandet av naturlika planteringar utgick jag från en del av vad Roland Gustavsson har skrivit. Det fick även fungera som en avgränsning, då mycket mer finns utgivet.

Av det jag har läst om landscape urbanism framgår det att Charles Waldheim och James Corner tillhör de drivande av teorin. Därför valde jag att läsa och referera till deras texter i *The Landscape Urbanism Reader*. Jag kände att jag behövde ytterligare en röst om landscape urbanism och valde därför även att läsa och referera till en text av Graham Shane i samma bok.

Studie

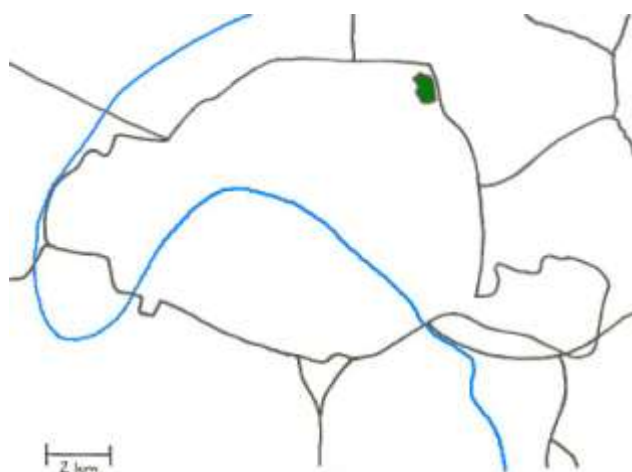
Under varje avsnitt skriver jag om Parc de la Villette, sedan om Bulltofta och sist gör jag en jämförelse. Under rubriken Samhällskontext skriver jag om landscape urbanism. Det finns även med under rubriken Begrepp där det får en tydligare förklaring tillsammans med dekonstruktion och naturlika planteringar.

Historik

Parc de la Villette

Hela Parc de la Villette är byggt på ett gammalt slakteriområde. Under 1900-talets första hälft var området täckt av slakterihus, stall och kötthandel. På 60-talet revs en hel del av husen därför att de var gamla och slitna och området behövde moderniseras för att möta behovet av köttprodukter hos det växande Paris. Halvvägs i byggandet av en stor saluhall lades hela området ned som slakteri och verksamheten fick flytta. Nu stod Paris stad med en överbliven yta och man var snabb i vändningarna med att planera området för kulturella begivenheter som museum, utställningar och musik. (Wingren, 1985)

Parc de la Villette är en park i Paris nordöstra utkant. Den ligger som en länk mellan Paris och förorterna. Även om Parc de la Villette ligger i utkanten av Paris är förorterna hopbyggda med Paris gränser och därför ligger parken omgiven av bostadsområden. Parken ligger i 19:e arrondissementet och gränsar till förorten Pantin, med ringtrafikleden emellan. (Etablissement Public du Parc de la Villette, 1984)

Figur 1 Paris med Parc de la Villette markerad

Bulltoftaparken

På en ljunghed långt utanför Malmös gränser anlades en flygplats som kom att heta Bulltofta efter en by som låg på området. Under 30-talet var Bulltofta Sveriges största flygplats med flest avgångar. Konkurrensen hårdnade från Kastrup, 1952 asfalterade man en 1900 m lång bana för att kunna ta större plan på området. Samtidigt började Malmös gränser närma sig Bulltofta. Bullret och flygplanens tekniska utveckling gjorde det omöjligt att låta flygplatsen växa ännu mer så 1972 öppnades Sturup. Den sista verksamheten som hade med flyg att göra på Bulltofta lades ned 1979. (Waernberg, 1995) (LFV) Bulltoftaparken ligger i Malmös östra delar och hör till kommunalrådet Husie. Närmsta granne är IKEA.

Figur 2 Malmö med Bulltoftaparken markerad

Jämförelse

Båda parkernas tillkomst uppstod då större verksamheter i städernas utkant fick flytta. Städerna fick mark som hade kunnat användas till annan typ av industrier, bostäder eller kontor, men man valde att reservera ytorna till parker för att öka grönsstrukturen i sina respektive omgivning. Hela Parc de la Villette området bestod av hårdgjord yta och husrester efter de verksamheter som funnits där. På Bulltoftaområdet var bara vissa delar av den blivande parkens mark betongbelagd eller lagd med asfalt, övrig mark var åkermark.

Tillkomst

Parc de la Villette

I Paris på 1980-talet uppfördes ett antal stora stadsbyggnadsprojekt. De arbetades fram under projektnamnet "Grands projets" av den franska staten. Parc de la Villette var ett av projekten, Le Arche i la Defense, L'opera de la Bastille och Louvren med ny entré var andra projekt som realiserades under 1980-talet. (Wingren, 1985)

Inför varje projekt utlystes en tävling. 1982 utlystes tävlingen för formgivningen av Parc de la Villette. Där gällde det förutom att rita ett förslag till utformning även att arbeta som chefsarkitekt över parkanläggningen. (Tschumi, 1987), Tävlingen var öppen för alla och av över 800 program (Wingren, 1985) som skickades ut fick juryn in 472 förslag från 37 länder. Juryn, bestående av arkitekter, konstnärer, landskapsarkitekter och representanter för staden Paris (MacGowan, 1984), kunde inte enas om en vinnare utan 9 bidrag fick dela på första placeringen. Av dessa 9 leddes 7 av landskapsarkitekter, 2 av arkitekter. För att kunna utse en förstapristagare fick vinnarna möjlighet att förtydliga sina bidrag och efter det utsågs Bernard Tschumi till vinnaren. (Etablissement Public du Parc de la Villette, 1984) I Frankrike fanns en rädsla för det naturlika och man strävade ofta efter en gestaltning som var så urban och stadslik som möjligt. (Wingren, 1985)

Tävlingsbidragen bestod av 3 planscher där en skulle visa parkens kontext till staden, den andra skulle visa en plan i skala 1:1000 över själva parken där parkens struktur och design skulle framgå. Den 3:e planschen skulle visa detaljeringen av två temaområden inom parken. (MacGowan, 1984) Ett av de viktigaste kriterierna i tävlingsprogrammet var att platsen skulle bli en urban plats, inte en park enligt gängse Parisiska normer där bara barn och pensionärer vistas dagtid vid vackert väder. Parc de la Villette skulle aktiveras för alla, året runt. (Etablissement Public du Parc de la Villette, 1984) Parkytan är på 33 ha där övriga ytor på ca 20 ha innehåller bland annat tekniska museet, en konserthall och aktivitetshus och möjligheter till parkering. (Tschumi, 1987)

Bulltoftaparken

I och med nedläggningen av Bulltofta som flygplats för reguljärflyg och senare stängning för all flygtrafik fick Malmö ett stort område utan definition. 1979 gjorde Torsten Rosenqvist och Håkan Qvarnström sitt examensarbete på Landskapsarkitektutbildningen, ett förslag till hur Bulltofta skulle kunna göras om till ett rekreativområde. Till handledare hade man Roland Gustavsson och Rune Bengtsson. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980) Malmö ansåg sig behöva öka grönytan per invånare och man ville

även att varje stadsområde skulle ha tillgång till en större park. Med förslaget för Bulltofta rekreatiomsområde skulle Malmös grönytor öka och östra Malmö skulle äntligen få tillgång till ett större sammanhängande parkområde och Husie stadsdelsområde få sin park. (Stadsbyggnadskontoret i Malmö, 1981)

All mark till parken tillhörde inte flygplatsen, en del var åkermark. Där landningsbanan gick skulle väg 11 mot Staffanstorp byggas och kopplas ihop med Inre Ringvägen. (Rosenqvist, 1985)

Bulltoftaparken är ca 2 km lång och 300-800m bred, ungefär 85 ha. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980) Bulltoftaparken tillskrivs även som Bulltofta rekreatiomsområde. När examensarbetet lades fram 1979 var namnet på området Bulltofta rekreatiomsområde, detta för att förtydliga intentionerna med anläggningen. Söker man efter parken på Malmö stads hemsidor hittar man den under namnet Bulltoftaparken. Redan innan man lade ner flygplatsen användes den östra delen till viss rekreation, men det var då frågan om ett öppet åkerlandskap. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980)

Jämförelse

I Frankrike hade man lagstadgat sedan 1973 att alla större projekt skulle avgöras med en tävling. Med ett tävlingsförfarande ville man säkerställa den estetiska och arkitektoniska karaktären på de projekt som skulle byggas. Med Mitterrand som president höjdes intentionerna i Frankrike att återigen sätta Paris på kartan som Europas kulturhuvudstad. (Wingren, 1985, ss. 29-33) Många av de stora projekten i Paris drevs inte av Paris stad utan av den franska staten. (MacGowan, 1984) Bulltoftaparken var en av de större parkerna som anlagts i Sverige under åtminstone de senaste 50 åren (min uppfattning). I ett tätt samarbete mellan Lantbruksuniversitet i Alnarp och Malmö kommuns parkgrupp gjordes förslaget till utformningen. Här var det kommunen själv som bekostade projektet med Bulltoftaparken och de kommunala tillgångarna var begränsade. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980)

Parc de la Villette innehåller museum, konserthallar, utställningshallar som alla bidrar till att aktivera människorna som besöker parken. I Bulltoftaparken måste naturen i sig vara den starka dragningskraften för att locka dit besökare.

Arkitekt/Landskapsarkitekt

Parc de la Villette

Bernard Tschumi hade vid Parc de la Villette-tävlingen i princip inte ritat något som verksam arkitekt. (de Bure, 2008) Han var en teoretisk arkitekt och hade undervisat i 15 år, bland annat på The Architectural Association, London, och vid tidpunkten för tävlingen var han gästprofessor på Cooper Union School of Architecture, New York. (Tschumi, 1987) Med Fransk-Schweiziskt påbrå läste han till arkitekt i Frankrike. Hans utbildningstid sammanföll med studentupproren 1968, vilket hade en stark påverkan på honom. Bland det första han riktade sitt intresse mot var hur spontana aktiviteter kan uppstå i en stad och hur man kan möjliggöra denna typ av möten. (Nilsson, 1996)

Bulltoftaparken

Håkan Qvarnström och Torsten Rosenqvist läste till Landskapsarkitekter på Lantbruksuniversitetet i Alnarp. 1979 arbetade de fram förslaget till Bulltoftaparken som sitt examensarbete. (Malmö stad)

Jämförelse

En teoretisk arkitekt – teoretiskt studerande landskapsarkitekter. I Parc de la Villette fick Bernard Tschumi visualisera och konkretisera sina tankar och idéer om arkitektur och den urbana staden som han jobbat med i många år.

För Håkan Qvarnström och Torsten Rosenqvist var Bulltoftaparken ett första avtryck i den svenska myllan.

Idéförslag

Parc de la Villette

Strategin för Parc de la Villette skulle varken vara hierarkisk eller centraliserande. Bernard Tschumis idé för parken var att ta det givna programmet som låg till grund för de krav man hade på utformningen av Parc de la Villette och dela detta i alla sina beståndsdelar. Tschumi kallar det för att han sprängde programmet. Delarna spred han över området för att öka möjligheten till aktiviteter över hela parken. Tschumis tanke med att dela programmet i sina komponenter tog han från sitt intresse i den filosofiska strömningen dekonstruktion och i Parc de la Villette omsatte han dem med de idéer han själv arbetat med under flertalet år. Parken skulle inte referera till historien, varken till platsen eller till parker i allmänhet. Med ett starkt ramverk skulle parken fungera flexibelt och till sin helhet inte störas av nya byggnader i parken. (Tschumi, 1987)

Bulltoftaparken

Influenserna till utformningen av Bulltoftaparken hämtades från bland annat utländska anläggningar. Amsterdamse Bos var en och tyska naturlika planteringar en annan källa till idéer. (Gustavsson R. , 2004) Amsterdamse Bos är en anlagd skog strax söder om Amsterdam. Arbetet påbörjades 1934 på ett område av 900 ha. Landskapet bestod av polder, utvunnen mark från havet, så även i Amsterdam fick man planera och planera för en helt ny skog. I Sverige på 1970-talet hade man tagit ställning för att planera utifrån en ekologisk synvinkel. Man skulle ta mer hänsyn till markens förutsättningar som ståndort och befintlig vegetation för att på så sätt minska resursförbrukningen, både ekonomiska som biologiska. (Gustavsson, Englesson, & Schibbye, 1978, ss. 38, 46) En förutsättning för förslaget på Bulltoftaparken var att det inte fick kosta för mycket. Redan från början jobbade man med inriktningen att anläggandet och senare skötsel skulle vara kostnadseffektivt. Valet gjordes från början att få till en ekologisk balans och på det sättet minimera skötselbehovet. Genom att låta topografi och markförhållande bestämma vilka växter som planterades in följde man de riktlinjer som initierades på 70-talet. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980) Effekten av naturlika planteringar har det studerats och skrivits om av bland annat Roland Gustavsson. (Gustavsson, Englesson, & Schibbye, 1978) (Gustavsson R. , 2004) (Gustavsson R. , 1993)

Jämförelse

Om Parc de la Villette är skapat utan hierarki har man medvetet jobbat med hierarkier i Bulltoftaparken för att göra det lättare att hitta. Stora gångvägar som leder till olika platser är asfalterade. De minsta stigarna inne i planteringarna låter man besökare trampa upp själva. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980, s. 43)

Med de röda byggnaderna i Parc de la Villette som kräver sitt underhåll var inte kostnadseffektivitet ett primärt mål då man utlyste tävlingen. För Bulltoftaparken var kostnadseffektivitet en av grundförutsättningarna att parken skulle anläggas.

Struktur

Parc de la Villette

Bernard Tschumis förslag utgick från tre lager som överlappade varandra. Ett lager bestod av punkter, en av linjer och det sista bestod av yta.

Varje punkt representerade programmet uppspaltat i sina olika delar. Punkterna placerades ut i ett osynligt rutnät med sidorna 120x120 m över hela Parc de la Villette.

Grundkonstruktionen för punkterna var en volym på 10x10x10m som sedan omformades till byggnader med olika utseenden.

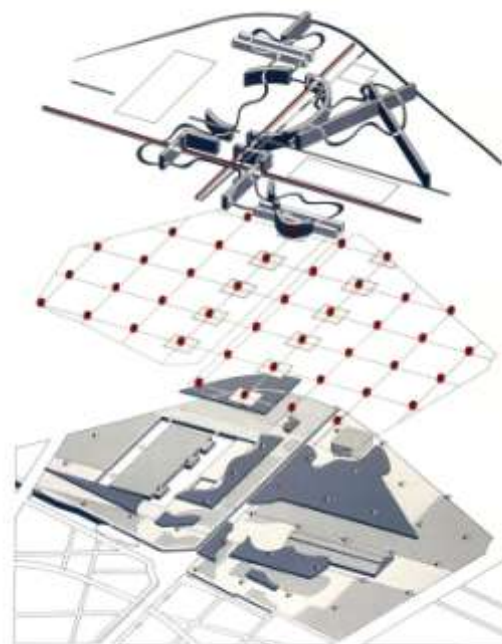
Bernard Tschumi kallade dessa byggnader för folies som betyder galenskap på franska.

De röda folies skulle ge parken en stark identitet. Byggnaderna fick sin funktion efter de behov som fanns i programmet till

tävlingen. De kan fungera som restaurang, café, utställningslokal, klätterställning eller som entré till en aktivitet. (Tschumi, 1987) Av ungefär 36 folies som hade varit möjliga att bygga blev 26 uppförda. För dynamiken och krockar när motsatser möter varandra ville Bernard Tschumi att folies skulle utvecklas av olika arkitekter, men så blev det inte. Bernard Tschumi ritade dem alla. (de Bure, 2008)

Linjerna följer promenaderna genom parken. En arkad sträcker sig från norr till söder och kopplar ihop två metrostationer. Den öst-västliga arkaden kopplar samman Paris med förorter. En promenad som slingrar sig genom området kallas för den filmiska promenaden. Runt denna promenad är de tematiska trädgårdarna anlagda. Trädgårdarna representerar var för sig de olika sekvenserna som finns i en film, som klippta avsnitt i en film skapar aktivitet, ska filmpromenaden fungera i parken.

(Tschumi, 1987) Även de tematiska

Figur 3 Linjer, punkter, yta

Figur 4 Den filmiska promenaden

trädgårdarna skulle ritas av andra, men bara 4 av tio blev ritade av andra. Den trädgård som blev verkligt lyckad är bambuträdgården som gjordes av bland andra den franske landskapsarkitekten Alexandre Chemetoff. (de Bure, 2008)

Ytorna har olika strukturer och ska fungera för olika typer av aktiviteter. Aktiviteterna kan vara promenader, lekar, underhållning, marknader.

De tre lagren skapar en dynamik i parken, där de möts ska det uppstå händelser. (Tschumi, 1987)

Figur 5 Bambuträdgården

Bulltoftaparken

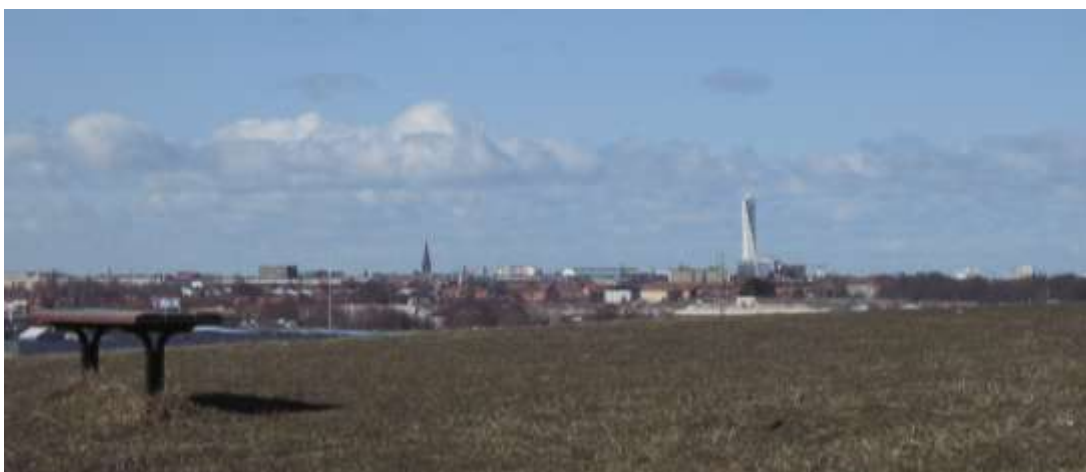
Inför planerandet av Bulltoftaparken fanns det önskemål om att parken skulle kunna innehålla möjligheter till ett antal aktiviteter. Det var bland annat fotboll, minigolf, tennis, löprundor, hundrastplats, pedagogisk verksamhet, promenader, festplats, kolonilotter. För att kunna hantera planeringen av Bulltoftaparken på ett bra sätt strukturerades området in i parkzon, naturzon och idrottszon. Den största delen utgörs av naturzonen. Här skulle studier av växter och djur kunna göras och området skulle ge en känsla av allmän naturupplevelse. Parkzonen fick ett arboretum med inslag av exotiska träd och buskar. Karaktären ges av stamträd och klippta gräsytor. Idrottszonen innehåller stora plana gräsytor som passar för bollspel och även ordnade tennisbanor finns inom området. Den tydligaste karaktären för idrottszonen ges dock av en cirkelrund plats, stor nog för en cirkus. (Rosenqvist, 1985) Kanske är det en inspiration från Pil-dammsparken i Malmö.

Figur 6 Aktivitet Kalkåkning

Jämförelse

Oavsett om man kallar de olika delarna i parkerna för punkter, linjer, yta eller zoner delar de på uppdraget att aktivera människor och ge möjlighet till rekreation. Rekreationen får ses ur parkernas möjligheter att erbjuda yta och avstånd. I Bulltoftaparken finns stora ytor och långa avstånd vilket gör det möjligt att ge plats för både bollspel som lämpliga joggingrundor. I Parc de la Villette består aktiviteterna mer till upplevelsen av platsen och till promenader, men kanske inte till någon längre joggingrunda. Parc de la Villette bygger mer på den kulturella upplevelsen.

Figur 7 Utsikt över Malmö från Bulltoftaparken

Samhällskontext

Följer man en tidslinje för Parc de la Villette och Bulltoftaparken bakåt i tiden hittar man inga beröringspunkter. Parc de la Villette har en del av sitt ursprung från arkitekturen, eller åtminstone från protesterna mot den modernistiska arkitekturen (Nilsson, 1996), och Bulltoftaparken har sin från de romantiska trädgårdarna anlagda för länge sedan. (Wingren, 1994)

I flera essäer om landscape urbanism framkommer det att man ser tävlingen för Parc de la Villette som ett av de första byggda projekten inom disciplinen. Både Bernard Tschumis vinnande förslag som tvåan, Rem Koolhaas förslag, tas ofta upp som exempel på den tydliga och genomtänkta programmeringen av en plats funktioner och tväromhändertagandet mellan urbant och ekologiskt som är signifikant för landscape urbanism. (Waldheim, 2006)

Några svenska referenser till landscape urbanism har jag inte hittat, men Bulltoftaparken kan mycket väl fungera som ett föregångsexempel. Detta med tanke på att den byggdes på en gammal flygplats, ett överblivet område i staden, och parken programmerades för flera funktioner som en plats för stadens invånare. Därför hör Bulltoftap-

arken till landscape urbanism. Inom landscape urbanism vill man tillskriva teorin det arbetsätt med diagram och fasbeskrivningar som görs för att illustrera hur platsen utvecklas med tiden (Waldheim, 2006). I arbetet med Bulltofta tittade man också på de processer som bidrar till tillväxten av planteringar och använde dem i strategin för planeringen av parken. (Qvarnström & Rosenqvist, 1980)

Begrepp

Här nedan försöker jag reda ut vad dekonstruktion, naturlika planteringar och landscape urbanism står för och vad de betyder.

Dekonstruktion

Dekonstruktion betyder att man plockar isär, dekonstruerar, något. Inom arkitekturen använder man ibland ordet dekonstruktion för att sätta en byggnad i kontext. Ofta är dessa byggnader ritade av Frank Gehry, Rem Koolhaas, Daniel Liebskind, Peter Eisenman, Bernard Tschumi, Zaha Hadid eller av arkitektgruppen Coop Himmelst(b)au. Det är inom arkitekturen inte frågan om att plocka isär eller att bryta ned något i sina beståndsdelar. Med dekonstruktion vill arkitekten ofta påvisa det undertryckta, det som inte brukar synas. (Nilsson, 1996)

Utgångspunkten för dekonstruktion var inom filosofin där den franske filosofen Jacques Derrida använde uttrycket dekonstruktion för att förklara hur han i en text kunde ta fram och visa på de motsättningar som finns inbyggda. Vad står det i en text, men vad har samtidigt uteslutits? Det handlar om vad som är närvarande men samtidigt vad som är frånvarande. Genom att dekonstruera texterna kunde Derrida tydligare se det som var undertryckt, nedvärderat. (Werne, 1998) Inom arkitekturen plockade man upp dekonstruktionens kritik mot modernismen och postmodernismen. Men inget givet regelverk finns utan varje arkitekt jobbar med dekonstruktion utifrån sin egen idé om vad som ska visas eller komma till tals. (Nilsson, 1996)

De arkitekter som man säger arbetar i dekonstruktions-anda, håller inte alla med. Det har blivit ett sätt för betraktaren att kategorisera byggnaderna. Man kan inte peka på någon speciell gemensam nämnare, kanske ligger den i processen inför ett arbete, men slutresultatet ger ingen sammanhängande bild. (Nilsson, 1996) För att förstå det komplexa i den dekonstruktivistiska andan följer här några exempel som anses av betraktare (arkitektkritiker) vara byggnader som kan hänföras till dekonstruktivistisk arkitektur (Tietz, 2008):

- Judiska museet i Berlin, av Daniel Libskind
- Guggenheimmuseet i Bilbao, av Frank Gehry
- Vitra brandstation i Weil am Rhein, av Zaha Hadid

”Det kan vara lätt att bli skeptisk till dekonstruktionen eftersom man inte vet vart den egentligen leder. Det är ingen metod och inget projekt med klara mål och medel som det går att i förväg ta ställning till.” (Nilsson, 1996, s. 93)

Naturlik plantering

Ett tidigare förslag från 1970-talet var att använda begreppet 'ståndortsriktig plantering' för att bättre definiera den bakomliggande ideologin med denna typ av planteringar. Ideologin var att planteringarna skulle göras med hänsyn till växternas klimat- och markbehov. (Gustavsson, Englesson, & Schibbye, 1978) I den inriktningen har man fortsatt att utveckla de naturlika planteringarna. Man ser till att de olika skikten får sitt innehåll som trädskiktet, buskskiktet, fältskiktet (örter, gräs) och bottenskiktet. Alla nivåer behövs för att kunna skapa den naturlighet man eftersträvar och för att på så sätt gynna den ekologiska mångfalden. Även på den ekonomiska sidan finns fördelar, man kan använda yngre exemplar vid inplanterandet av träd och buskar vilket innebär lägre kostnader från början och skötseln görs extensivt då man till stor del låter växtligheten ha sin gång. (Gustavsson R. , 1993)

En naturlig plantering får då förstås som en vilja att skapa något som hade kunnat uppstå av sig själv, men behöver lite hjälp på vägen av människan genom planteringen.

Landscape Urbanism

Landscape urbanism har dykt upp som en teori de senaste tolv åren och är långt ifrån en färdig doktrin. 1997 hölls den första konferensen om landscape urbanism i Chicago. (Waldheim, 2006) Charles Waldheim och James Corner är två av förgrundsgestalterna inom teorin.

Efter Parc de la Villette-tävlingen fick arkitektkåren upp ögonen för landskapets roll i den moderna staden. (Waldheim, 2006)

Man förespråkar att använda landskapet som ett ramverk för att återställa områden som använts för industrier, nedlagda soptippar m fl. Landskapsarkitekturen kan ses som en designdisciplin som med fördel kan ansvara för återställandet av postindustriella urbana platser på ett för miljön relevant sätt. (Waldheim, 2006)

Den viktigaste aspekten man ser till inom landscape urbanism är att omgivningarna, miljöerna, städerna, naturen, de politiska och sociala principerna är förändringsbenägna i tid och rum. Hela tiden är det frågan om att se hur allt i samhället samverkar med

varandra. En ökad förståelse för processen, hur allt samspelar och påverkar varandra ger förutsättningarna för planeringen av en hållbar framtid. (Corner, 2006) För att tydligt kunna visa på hur komplexa system verkar över tiden visas projekt ofta i diagram med faser för habitat, planteringsuccessioner, vattensystem och för de planerade framtida uppgifterna (Waldheim, 2006) För den typen av stora projekt som det oftast är frågan om anser man att man måste jobba tvärvetenskapligt. I projekten borde det ingå såväl landskapsarkitekter som ekologer, ingenjörer, kulturgeologer och de som är insatta i de politiska processerna. (Shane, 2006)

Schipols flygplats i Amsterdam är ett byggt exempel på hur man jobbat i andan av landscape urbanism. Man har planterat björkar över alla fria ytor och sått in solrosor och klöver och har då skapat ett bra landskap för bina att producera honung i de utställda bikuporna. På detta sätt anser man att en flexibilitet skapas för framtida förändringar på flygplatsen, man "positionerar landskapet som en strategisk partner" (Waldheim, 2006, s. 46). Genom att använda naturens inbyggda förmåga att förändra sig själv över tiden, flexibilitet, får man en plats som är lätt att ta i anspråk, men samtidigt ger en upplevelse som vi människor behöver. (Waldheim, 2006)

Fortfarande är de viktigaste projekten inom landscape urbanism inte byggda, så designtävlingar fungerar som en arena för teorins utveckling och fortsatta diskussioner. (Shane, 2006)

Kommentar

Till det som kommer fram i studien är det också underförstått att ett lands traditioner påverkar utformningen av en anläggning starkt. Carola Wingren skrev en artikel i Utblick Landskap 1994 där hon jämförde en fransk park med Bulltoftaparken. Där framkommer det att den skillnaden hon kan se i utformningen är att den franska bygger mycket på sin parkhistoria som sträcker sig till de formella vattenlandskapen och barocken. För Bulltoftaparken finns kopplingen till det romantiska formspråket och de naturälskandes vurm för det mellansvenska landskapet, skogen och kuperingen. (Wingren, 1994)

Diskussion

Redan från början är obalansen stor i jämförelsen mellan parkerna, men jag har överbryggat detta genom att inte gå för djupt ner i allt som finns om Parc de la Villette.

Sammanfattningsvis är olikheterna mellan parkerna många och tydliga, likheterna få och ganska otydliga.

Likheter:

- Tidpunkten

Båda parkerna började anläggas i början av 1980-talet.

- Aktiveringen av människor.

Till Bulltoftaparken kommer Malmöborna för att aktivera sig, gå promenader eller spela tennis till exempel. Till Parc de la Villette åker man för att bli aktiverad, gå på museum, titta på en utställning eller lyssna på musik.

- Överbliven yta

Båda parkerna anlades på ytor som tillhört en urban verksamhet. Parc de la Villette är anlagd där Paris gamla slakteriområde fanns fram till slutet på 1960-talet. På Bulltofta låg Malmös gamla flygplats som sedan flyttades ut till Sturup.

- Landscape urbanism

När man har tagit sig igenom allting om parkerna och verkligen grottat ner sig i de olika aspekterna och inte hittat några gemensamma referenser till parkernas tillblivelse bakåt i tiden så är det med höjda ögonbryn man konstaterar att det låg framåt i tiden. I den under vardande teorin landscape urbanism hittar jag nycklarna som kopplar samman parkerna.

Diskussionerna runt teorin landscape urbanism tog tidigt Parc de la Villette till sitt hjärta. Men inte bara Parc de la Villette kan knytas till landscape urbanism, Bulltoftaparken hör också hit. Att använda en överbliven yta i staden till en parkanläggning hör hit, att arbeta med ekologiska tankar hör också hit. Att man i examensarbetet med Bulltoftaparken gjorde analyser av hur trädbestånden skulle växa till sig under åren är också en detalj som uppskattas i landscape urbanism.

Jag kan nog tycka att diskussionerna handlar mycket om vad vi läser i våra kurser. Inte mycket nytt, men eftersom många av dem som argumenterar för landscape urbanism är utbildade arkitekter känns det kanske lite nytt och fräscht för dem. Jag har bara skrapat på ytan till denna inriktning, det jag har läst har varit för att få en bild av vad

landscape urbanism går ut på. Jag hoppas det finns mer under ytan som ger en bättre förståelse av behovet av denna teori.

Olikheterna är desto fler, det finns både synliga som osynliga olikheter. Utan att förtydliga vilka som är vilka listas olikheterna här nedan.

Olikheter:

- Skapade av arkitekt och landskapsarkitekter.

Olikheterna förstärks av att det var en arkitekt som ritade Parc de la Villette och landskapsarkitekter som ritade Bulltoftaparken. Bernard Tschumi var arkitekt och hade länge hållit på med undervisning när han deltog i tävlingen och vann. Förslaget för Parc de la Villette gav parken en flexibel struktur. Med folies utplacerad över hela ytan störde det inte om någon eller några av dem aldrig blev byggda, men de som blev byggda ger en stark karaktär till parken.

Förslaget till Bulltoftaparken som gjordes av landskapsarkitektstuderande, Håkan Qvarnström och Torsten Rosenqvist, är deras examensarbete. Det är väl genomarbetat och tar stor hänsyn till ekologi och växters ståndort.

- Malmö och Paris

Vad ska man säga? Den ena en mångmiljonstad och den andra en provins i sammanhanget? Nåja, man ska inte förklena Malmö, men så är det ju alltid i Sverige, vi har inte per automatik det publika underlaget att skapa stora visionära anläggningar. Hade man vetat att en miljon människor skulle passera Bulltoftaparken per år (eller vad nu besökantalet ligger på för Parc de la Villette) så hade nog parken sett annorlunda ut. Hade Malmö stad haft intentionerna att anlägga ett museum eller annan attraktion i anslutning till parken tror jag att delar av idéerna från Parc de la Villette även hade kunnat fungera på en gammal svensk åkermark. I Paris ville man med Parc de la Villette-området ytterligare stärka Paris som kulturhuvudstad i Europa, vilket man hade påbörjat med Centre de Pompidou.

- Tävling

Som jag ser det var det ett starkt grafiskt förslag som vann tävlingen om Parc de la Villette. Nu har inte uppsatsen gått ut på att göra en analys av tävlingsbidragen, men även 2:a priset tillföll ett starkt grafiskt förslag av en annan arkitekt, nämligen Rem Koolhaas. Dessa två förslag låg helt i linje med vad den franska landskapsarkitektkåren egentligen ville uppnå, starka formella lösningar. I Frankrike ville man ha en så urban ge-

staltning som möjligt. Om man planerade för naturlika planteringar var man kanske rädd för att inte tas på allvar.

Det var inte en landskapsarkitekt som vann tävlingen om Parc de la Villette, men de diskussioner som uppstod borde ha lett till att det blev ett hopp i utvecklingen av landskapsarkitektur som yrke. Dels borde arkitekter ha fått upp ögonen för gestaltning enligt rumsskapande idéer utomhus, dels borde landskapsarkitekter ha fått upp ögonen för hur man kan gestalta landskapet urbant. En nyttig erfarenhet för alla inblandade och betraktare, men hur långt denna nyfunna kunskap kom har jag inte kunnat få någon uppfattning om.

Jag kan tänka mig att tävlingar tar mer tid och kraft hos en beställare. Man måste ha en jury som kan anses ha den rätta kunskapen att göra bedömningarna efter beställarens krav och en jury som lockar deltagare till tävlingen. För Bulltoftaparken har jag inte hittat om detta någonsin var upp till diskussion.

- Budget

De ekonomiska förutsättningarna var helt olika och intentionerna för anläggningarna var också helt olika. I Parc de la Villette ville man ha en park som ligger mitt inne bland bostadshus och är den som knyter ihop de aktiviteter som finns inom området, som tekniskt museum, konserthall och utställningshall. Malmö stad tog sin utgångspunkt i tillkomsten av parken att få till ett rekreativsområde för Malmöborna och kanske några till, med så låg investeringskostnad som möjligt. I Paris tog man sikte på hela Europa och ville skapa en park som man skulle prata om långt utanför Frankrikes gränser.

- Naturlika planteringar

I Bulltoftaparken ville man snabbt få upp träden till en höjd som åtminstone kan uppfattas som stora träd, om dock inte fullvuxna, efter bara 10-15 år. För att detta skulle låta sig göras planterade man enligt ståndortsprincipen. Jobba med naturen istället för mot den. I Parc de la Villette gavs inga planteringsinstruktioner utan det var mer frågan om struktur och händelser och innehåll. De tematrädgårdar som är anlagda runt den filmiska promenaden är till viss del skapade av franska landskapsarkitekter, men de är inte skapade utifrån någon hänsyn till växternas bästa placering.

- Dekonstruktion

Det är ingen renodlad stil. Så fort något är byggt så är den inte dekonstruktivistisk längre. Då har den fått sin form, funktion och motsättningen finns bara kvar i det visu-

ella, om man har tur. Att analysera dekonstruktion är en ändlös historia. Varje påstående måste ifrågasättas och sättas emot något annat. Vad är motsatsen till landskap? Urbant landskap?

Dessa funderingar hade Bernard Tschumi arbetat med i flera år. Jag ger dem ingen rättvisa här, men när inbjudan till tävlingen om utformningen av Parc de la Villette kom ut var inte Tschumi sen med att använda sina radikala formgestaltningssidéer till att utforma parken i dekonstruktionens anda. Jag uppfattar det som att folies i parken är den tydliga bilden av dekonstruktionen. Varje folie "började" som en kub med måtten 10x10x10 m, vilka sedan delades upp i olika former och sattes samman igen till olika funktioner. Alla folies har dock inte fått en funktion utan en del av dem står som pendanger i ett stort rutnät.

Hade man lagt rutnätet över Bulltoftaparken hade man fått in ungefär 72 folies. Det krävs ett sammanhang för att göra dem rättvisa. I Bulltofta, som det ser ut idag, hade de blivit malplacerade.

Jag gillar rutnätet i Parc de la Villette. Att man skapar en liten underförstådd tanke med platsen som man som besökare kanske inte tänker på men det skapar ändå en struktur och tydlighet som jag gärna vill testa själv.

- Byggda konstruktioner

Parc de la Villette har många byggnader inom sitt område. De stora husen fyller en funktion i den kulturella Paris med sitt tekniska museum och ett antal olika arenor för musikframförande. Folies som det finns 26 stycken av har en del fått en funktion, andra inte. 10x10x10m låter inte så stort men det fyller sin plats som en stor modern villa på 300kvm. Man kan tänka sig att kostnaderna blev därefter också. En Parc de la Villette idé är nog inget som kommer att uppföras på den här sidan sundet de närmsta 100 åren. Men jag har gärna fel.

I Bulltoftaparken finns två gångbroar över vatten, men i övrigt är det byggda tennisbanor, en minigolfanläggning och en träningslokal med duschmöjlighet.

Slutord

Under arbetets gång har det ofta känts oschysst att jämföra ett examensarbete mot ett tävlingsbidrag som blivit utvalt bland över 400 tävlande. För att göra vissa saker tydliga måste man kanske ibland ställa ojämförbara saker mot varandra. Uppsatsen speglar de funderingar som vi (i vart fall, jag) när under utbildningens gång. Vilka avtryck kommer vi att sätta som landskapsarkitekter? Vilka avtryck märks? Vilka avtryck vill vi sätta? Kanske valde jag ytterligheterna, där Parc de la Villette är en skapelse som fortfarande gör avtryck i debatten runt landskapsarkitektur och Bulltoftaparken får symbolisera det Sverige bidrar med, för att förtydliga att något måste hända även i Sverige. Vi är fler som funderar över landskapsarkitektens roll. Jag tror nog att alla typer av landskapsarkitekter behövs, men något vi behöver ännu mer är landskapsarkitekter som vågar skapa platser man pratar om! Eller är vi fast förankrade i det ekonomiska rollspelet och jantelagen?

Att göra den här parkstudien har varit inspirerande för min egen utveckling. Jag tycker den har visat mig att gör man det man själv brinner för så ger det ett intryck även hos andra. Har man ett starkt koncept så störs det inte av yttre påverkan som till exempel fler byggnader i Parc de la Villette.

En fortsättning skulle kunna vara forskning om den nutida svenska landskapsarkitekturen. En forskning om vad svenska landskapsarkitektkåren vill, men kanske har svårt att genomföra. Bidrar de ekonomiska ramarna till begränsningar i utformning, estetik, konst, kultur och mervärdet för projekten? Var är alla goda exempel som man inte tror ritas, men som jag tror skapas?

Figur 8 Nedgrävd cykel

Referenser

- Corner, J. (2006). Terra Fluxus. i C. Waldheim, *The Landscape Urbanism Reader* (ss. 21-33). New York.
- de Bure, G. (2008). *Bernard Tschumi*. Paris.
- Establissement Public du Parc de la Villette. (1984). *L'invention du Parc*. Paris.
- Gustavsson, R. (2004). Exploring woodland design. i N. Dunnet, & J. Hitchmough, *The dynamic landscape* (ss. 184-214). London.
- Gustavsson, R. (2 1993). In natura. *Utblick Landskap*, ss. 26-31.
- Gustavsson, R., Englesson, N., & Schibbye, K. (1978). *Friarealer i holland, Del1*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.
- LFV. (u.d.). *Om: Bulltofta flygplats*. Hämtat från <http://www.lfv.se/sv/Malmo/Om-flygplatsen2/Historik-Malmo-Airport/> den 03 03 2009
- MacGowan, T. (6 1984). The Parc de la Villette: Paris, Twentieth Century theory for the twenty-first century urban park. *Landscape Australia*, ss. 29-35.
- Malmö stad. (u.d.). *Om: Bulltoftaparken*. Hämtat från <http://www.malmo.se/parkerstrander/parkerao/bulltoftaparken.4.33aee30d103b8f159168000108694.html> den 01 03 2009
- Nilsson, F. (1996). *Ur sprickorna i spegeln*. Stockholm.
- Qvarnström, H., & Rosenqvist, T. (1980). *Bulltofta rekreatiomsområde - den framtida parken*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Rosenqvist, T. (1985). Bulltofta rekreatiomsområde. i *Stadsbyggnad* (ss. 7-14). Stockholm.
- Shane, G. (2006). The emergence of landscape urbanism. i C. Waldheim, *The Landscape Urbanism Reader* (ss. 55-67). New York.
- Stadsbyggnadskontoret i Malmö. (1981). *Generalplan för Malmö 1980*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret i Malmö.
- Tietz, J. (2008). *Den moderna arkitekturens historia*. Viken: h.f.ullman.
- Tschumi, B. (1987). *Cinégramme folie le Parc de la Villette*. Princeton.
- Waernberg, J. (1995). *Bulltofta flygstation: en berättelse om flygets historia i Malmö 1923-1972*. Malmö.

Waldheim, C. (2006). Landscape as Urbanism. i C. Waldheim, *The Landscape Urbanism Reader* (ss. 35-53). New York.

Werne, F. (1998). *Arkitekturens ismer*. Stockholm.

Wingren, C. (4 1994). Fågel, fisk eller mittemellan. *Utblick Landskap* , ss. 38-45.

Wingren, C. (1985). *Genom ett franskt fönster, om fransk nutida landskapsgestaltning*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.

Figurförteckning

Alla bilder publiceras med upphovsmannens godkännande

Figur 1 Paris med Parc de la Villette markerad; Egen bild	10
Figur 2 Malmö med Bulltoftaparken markerad ; Egen bild	11
Figur 3 Linjer, punkter, yta ; ©Bernard Tschumi Architects	16
Figur 4 Den filmiska promenaden ;Fotograf Jenny Åkesson	16
Figur 5 Bambuträdgården;Fotograf Jenny Åkesson	17
Figur 6 Aktivitet Kålkåkning ;Egen bild	17
Figur 7 Utsikt över Malmö från Bulltoftaparken; Egen bild	18
Figur 8 Nedgrävd cykel ;Fotograf Sunna Pfeiffer	26